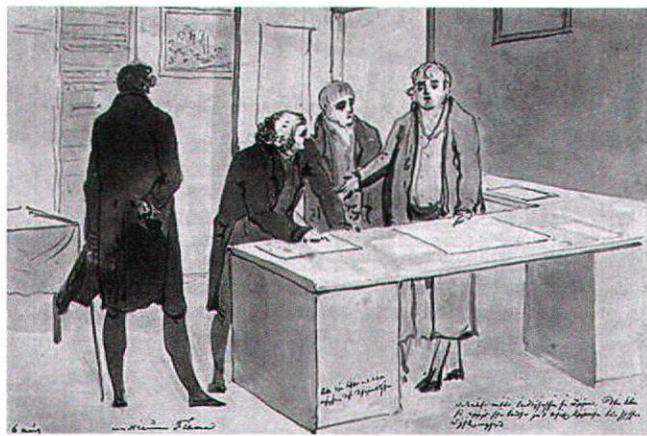

Themanummer Abraham van der Hart

Het kantoor van Abraham van der Hart, 6 augustus 1806. Van der Hart staat geheel rechts. Blad uit het getekende dagboek van Christiaan Andriessen (collectie Koninklijk Oudheidkundig Genootschap).

Abraham van der Hart (1747-1820) is inmiddels bekend als een vooraanstaand architect die decennia lang in dienst is geweest van de stad Amsterdam. Verschillende opmerkelijke gebouwen vormen een vertrouwd onderdeel in het straatbeeld van bijvoorbeeld Amsterdam en Haarlem, waar hij als architect van onder meer het rooms-katholieke Maagdenhuis en van de huizen Hodshon en Barnaart bekend is. Bij het onderzoek van de afgelopen ruim veertig jaar werd terecht steeds teruggesproken op de pioniersarbeid van Van Swigchem, *Abraham van der Hart 1747-1820. Architect. Stadsbouwmeester van Amsterdam* uit 1965. Steeds opnieuw blijken er zoveel aspecten en onderdelen van het oeuvre van Van der Hart al behandeld of opgemerkt te zijn in dit boek, dat het nauwelijks mogelijk leek daaraan nog nieuwe inzichten toe te voegen. Toch kan dat wel degelijk, want in de ruim veertig jaar sinds de publicatie van dat boek zijn er verschillende tekeningen her en der aangetroffen die van Van der Hart blijken te zijn of aan hem kunnen worden toegeschreven. In 1965 waren die nog niet bekend, terwijl nieuwe aandachtsgebieden in de architectuurgeschiedenis ook hebben geleid tot nieuwe vraagstellingen, waardoor oude, als afgesloten beschouwde kwesties soms met succes opnieuw ter discussie kunnen worden gesteld. En vaak ook met opmerkelijke uitkomsten. Eén van de meest fascinerende vragen is wel hoe en waar de loopbaan van Abraham van der Hart nu eigenlijk is begonnen, voordat hij in 1777, dertig jaar oud, werd aangesteld als directeur stadswerken en stadsarchitect van Amsterdam. In zijn nieuwe functie was hij onder meer verantwoordelijk voor de stadsgebouwen "voor zover deselve behoren onder de Architectura Civilis". Daarmee werd hij de belangrijkste van het driemanschap dat in 1777 werd benoemd tot directeur, samen met

J. Schilling die vooral belast werd met de zorg voor watercirculatie en infrastructurele werken, en met J.S. Creutz aan wie de technisch-waterbouwkundige taken werden opgedragen. Uit de tijd vóór 1777 is maar weinig bekend over werk van Abraham van der Hart. Het blijft daarom enigszins gissen waarom juist Van der Hart de belangrijkste architectonische werken onder zijn hoede kreeg, maar iets kan daarover wel worden gezegd. Dat hij als zoon van een Amsterdamse bouwondernemer bekend was met de specifieke situatie in de stad en gewend was in de Amsterdamse voetmaat te rekenen zal zeker hebben geholpen. Zowel zijn vader als zijn grootvader waren meester-timmerman, zodat hij van jongs af aan in de praktijk geschoold kon worden in uiteenlopende aspecten van het werk van een (meester-)timmerman. In 1770 raakte Van der Hart betrokken bij de plannen om de Amsterdamse stadsschouwburg te verbeteren, hij was toen pas 23 jaar oud. Bij de huidige stand van kennis lijkt dit het eerste project te zijn waar hij als bouwmeester aan heeft gewerkt. Vanaf 1774 was Van der Hart lid-honoraire van de Tekenenacademie van Amsterdam. Als architect ontwierp hij ongeveer een jaar later het Diaconie Wees- en arnhuis in Broek in Waterland. Ook leverde hij in 1776 een ontwerp voor het koorhek van de St. Janskerk in Gouda, waarvoor vervolgens echter de voorkeur werd gegeven aan het ontwerp van Jacob Otten Husly. Hoe gering deze aanknopingspunten ook zijn, ze wijzen er in elk geval wel op dat Van der Hart kennelijk al enige reputatie had in de jaren voordat hij werd aangesteld bij de stad Amsterdam. Daarnaast waren er ook weer niet veel werkelijke talenten aanwezig onder de bouwmeesters, zodat een inventieve en pragmatische figuur als Van der Hart ongetwijfeld is opgevallen. De projecten die in dit nummer van het *Bulletin KNOB* worden behandeld behoren geen van alle tot de werken die behoorden tot het terrein waarvoor Abraham van der Hart in Amsterdam was aangesteld als directeur. In de bijdrage van Geert Medema en in het artikel van Maarten Gaillard en Gerit Vermeer worden projecten onderzocht waarbij Van der Hart betrokken was in de jaren voordat hij in 1777 stadsarchitect werd. De twee andere artikelen, van Jacqueline Heijnenbroek en Guido Steenmeijer en van mijzelf, behandelen projecten die niet voortvloeiden uit zijn werk voor Amsterdam, maar waarbij Van der Hart actief was naast zijn stadsopdrachten en -verantwoordelijkheden. Hiermee kunnen we een bijdrage leveren aan het inzicht in en de kennis van het veelzijdige oeuvre van deze Amsterdamse architect, waarbij bovendien ook andere bouwopdrachten en opdrachtgevers naar voren komen. Voor dezelfde periode, ontleend aan vergelijkbare opdrachten, schreef de hoofdredacteur een thematische bijdrage over kapconstructies.

Namens de redactie, Lex Bosman